

TARIX O‘QITISH METODIKASINING ZAMONAVIY YONDASHUVLARI

Doniyorova Nargisa Xudoyberdiyevna
Xujamberdiyeva Lobarxon Xaydar qizi

Annotatsiya

Ushbu ilmiy maqolada tarix fanini o‘qitish metodikasining nazariy asoslari, zamonaviy pedagogik yondashuvlar hamda innovatsion texnologiyalardan foydalanish masalalari tahlil etilgan. Tarix ta’limida o‘quvchilarning mustaqil fikrlashini rivojlantirish, tarixiy tafakkurini shakllantirish va dars samaradorligini oshirish yo‘llari yoritilgan. Shuningdek, interfaol metodlar, muammoli ta’lim va raqamli vositalarning o‘rni ilmiy jihatdan asoslab berilgan.

Kalit so‘zlar: tarix ta’limi, o‘qitish metodikasi, interfaol metodlar, tarixiy tafakkur, innovatsion texnologiyalar, pedagogik yondashuv, muammoli ta’lim

Annotation

This scientific article analyzes the theoretical foundations of history teaching methodology, modern pedagogical approaches, and the use of innovative technologies. It highlights ways to develop students’ independent thinking, form historical thinking, and increase lesson effectiveness. The role of interactive methods, problem-based learning, and digital tools in history education is scientifically substantiated.

Keywords: history education, teaching methodology, interactive methods, historical thinking, innovative technologies, pedagogical approach, problem-based learning

Kirish

Tarix fanini o‘qitish metodikasi bugungi kunda ta’lim tizimining muhim tarkibiy qismi sifatida alohida ahamiyat kasb etmoqda. Chunki tarix insoniyat taraqqiyotining barcha bosqichlarini aks ettiruvchi fan bo‘lib, u yosh avlodni milliy va umuminsoniy qadriyatlar ruhida tarbiyalashda asosiy vositalardan biri hisoblanadi. Tarix orqali o‘quvchilar o‘tmishdagi voqealar, ijtimoiy jarayonlar, davlat va jamiyat rivojlanish qonuniyatlarini anglaydilar.

Zamonaviy ta'lim tizimida tarix fanini o'qitishdan ko'zlangan asosiy maqsad – o'quvchilarda tarixiy tafakkurni shakllantirish, ularni mustaqil fikrlashga o'rgatish va tarixiy jarayonlarni tahlil qila olish ko'nikmalarini rivojlantirishdan iborat. Shu bois tarix o'qitish metodikasini takomillashtirish dolzarb vazifalardan biri hisoblanadi.

Bugungi kunda globallashuv jarayonlari, axborot texnologiyalarining jadal rivojlanishi ta'lim tizimiga ham o'z ta'sirini ko'rsatmoqda. Bu esa tarix fanini o'qitishda an'anaviy yondashuvlardan voz kechib, innovatsion va interfaol metodlardan keng foydalanishni talab etadi. O'qituvchi endilikda faqat bilim beruvchi emas, balki o'quvchilarning bilim olish jarayonini boshqaruvchi, yo'naltiruvchi va motivatsiya beruvchi shaxsga aylanmoqda.

Mazkur maqolaning maqsadi tarix o'qitish metodikasining zamonaviy yondashuvlarini tahlil qilish, samarali metod va vositalarni aniqlash hamda ularning amaliy ahamiyatini yoritishdan iborat.

Asosiy qism

Tarix o'qitish metodikasi pedagogika fanining muhim bo'limlaridan biri bo'lib, u tarix fanini samarali o'qitishning shakl, metod va vositalarini o'rganadi. Ushbu metodika o'quvchilarning yosh va psixologik xususiyatlarini hisobga olgan holda bilim berish jarayonini tashkil etishni nazarda tutadi.

An'anaviy ta'lim tizimida o'qituvchi markaziy o'rinni egallab, o'quvchilar asosan tinglovchi rolini bajarib kelgan. Biroq zamonaviy pedagogik yondashuvlar bu tizimni tubdan o'zgartirmoqda. Endilikda o'quvchi ta'lim jarayonining faol ishtirokchisiga aylanib, bilimlarni mustaqil ravishda egallashga intiladi.

Tarix darslarida interfaol metodlardan foydalanish alohida ahamiyatga ega. Masalan, “Aqliy hujum” metodi orqali o‘quvchilarning erkin fikrlashi rivojlanadi. “Klaster” metodi esa ma’lumotlarni tizimlashtirish va umumlashtirishga yordam beradi. “Debat” metodi o‘quvchilarda tanqidiy fikrlashni shakllantiradi va tarixiy voqealarga turli nuqtai nazardan yondashishga o‘rgatadi.

Rol o‘ynash usuli tarixiy shaxslar faoliyatini jonli tarzda o‘rganish imkonini beradi. O‘quvchilar tarixiy obrazlarga kirib, o‘sha davr voqealarini chuqurroq his qiladilar. Bu esa tarixiy bilimlarning yanada mustahkam o‘zlashtirilishiga xizmat qiladi.

Muammoli ta’lim texnologiyasi ham tarix fanini o‘qitishda keng qo‘llanilmoqda. Bu usulda o‘quvchilarga muammoli vaziyatlar taqdim etiladi va ular mustaqil ravishda yechim izlaydilar. Masalan, tarixiy voqealarning sabab va oqibatlarini aniqlash, muayyan qarorlarning to‘g‘ri yoki noto‘g‘riligini baholash kabi topshiriqlar berilishi mumkin.

Raqamli texnologiyalar tarix ta’limini yangi bosqichga olib chiqmoqda. Multimedia taqdimotlari, interaktiv xaritalar, virtual muzeylar va onlayn platformalar orqali tarixiy materiallar yanada qiziqarli va tushunarli bo‘lib bormoqda. Masalan, virtual ekskursiyalar yordamida o‘quvchilar dunyoning turli tarixiy obidalarini masofadan turib o‘rganish imkoniga ega bo‘ladilar.

Tarixiy manbalar bilan ishlash metodikasi ham muhim ahamiyatga ega. O‘quvchilarga tarixiy hujjatlar, xaritalar, rasmlar va boshqa manbalar asosida tahlil qilish topshiriqlari beriladi. Bu esa ularning ilmiy-tadqiqot ko‘nikmalarini rivojlantiradi.

Shuningdek, tarix darslarida integratsiya usulidan foydalanish ham samarali hisoblanadi. Tarixni geografiya, adabiyot va san'at fanlari bilan bog'lash orqali o'quvchilarda kengroq tasavvur hosil qilish mumkin. Masalan, tarixiy voqealarni adabiy asarlar orqali o'rganish o'quvchilarning qiziqishini yanada oshiradi.

Baholash tizimi ham zamonaviy talablar asosida takomillashtirilmoqda. Formativ va summativ baholash usullari o'quvchilarning bilim darajasini aniq va adolatli baholash imkonini beradi. Ayniqsa, jarayon davomida baholash o'quvchilarning rivojlanish dinamikasini kuzatish imkonini yaratadi.

Zamonaviy tarix o'qituvchisi yuqori malakaga ega, ijodkor va innovatsion fikrlovchi bo'lishi zarur. U nafaqat bilim berishi, balki o'quvchilarda tarixga bo'lgan qiziqishni shakllantirishi, ularni mustaqil izlanishga undashi kerak.

Xulosa

Tarix o'qitish metodikasini zamonaviylashtirish ta'lim samaradorligini oshirishning muhim omilidir. Interfaol metodlar, muammoli ta'lim va raqamli texnologiyalarni uyg'unlashtirish orqali o'quvchilarda tarixiy tafakkur va mustaqil fikrlash ko'nikmalarini rivojlantirish mumkin. Kelgusida ushbu yo'nalishda ilmiy tadqiqotlarni kengaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Xudoyberdiyev A. Tarix o'qitish metodikasi. – Toshkent: O'qituvchi, 2019.
2. Saidaxmedov N. Yangi pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Fan va texnologiya, 2018.
3. Tolipov O'.Q., Usmonboyeva M. Pedagogik texnologiyalar: nazariya va amaliyot. – Toshkent: Fan, 2017.
4. Ishmuhammedov R.J. Innovatsion pedagogik texnologiyalar. – Toshkent: Iste'dod, 2020.
5. Wineburg S. Historical Thinking and Other Unnatural Acts: Charting the Future of Teaching the Past. – Philadelphia: Temple University Press, 2001.
6. Seixas P., Morton T. The Big Six Historical Thinking Concepts. – Toronto: Nelson Education, 2013.

7. Levstik L.S., Barton K.C. Doing History: Investigating with Children in Elementary and Middle Schools. – New York: Routledge, 2015.
8. Stradling R. Teaching 20th-Century European History. – Strasbourg: Council of Europe Publishing, 2001.